

Список використаних джерел:

1. Братанюк Л.Є. “Основи права та законодавства в охороні здоров’я: підручник / Л.Є.Братанюк .- К.: Медицина, 2010.-543 с.
2. Страхування в галузі охорони здоров’я: навчальний посібник / І.Б.Дячук, І.Я.Сенюта, Х.Я.Терешко. - Львів: Медицина і право, 2010. – 214с.
3. Чи потрібна українцям страхова медицина [Електронний ресурс] Джерело Відомості - UA.com” - 2010. - 25 лютого .
4. Мельник А. Страховая медицина: мифы и реальность [Електронний ресурс] Дзеркало тижня. Україна - 1997. - № 9 – С. 1- режим доступу до газети: <http://www.dt.ua/articles/6087>.
5. Акимова считает, что в Украине не будет страховой медицины [Електронний ресурс] Ура – Информ Независимое информационно-аналитическое издание – 2011. - 06 лютого- С. 1 – режим доступу до видання: <http://ura-inform.com/ru/economics/2011/02/06/akimova>.

УДК 657.001.76

Бенько М.М., Сопко В.В.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК У СКЛАДІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ’ЄКТУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Постановка проблеми. Розвиток облікової науки, інформаційних технологій і систем, створили передумови побудови автоматизованої системи бухгалтерського обліку (АСБО), яка є необхідністю практично для кожного підприємства. У цьому процесі застосовують відповідний теоретичний та методологічний інструментарій, який визначає певні принципи і підходи щодо побудови АСБО. Отже важливого значення набувають наукові праці, що піднімають питання побудови АСБО, організації бухгалтерського обліку в АСБО, на основі сучасних інформаційних технологій і систем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань, що пов’язані із розробкою базових теоретичних і практичних положень функціонування інформаційних систем (ІС), присвячено праці вітчизняних і зарубіжних науковців. Серед них необхідно виділити: Білуху М.Т. [1], Бутинця Ф.Ф. [12], Височана О.С. [33], Гужву В.М. [7], Мельниченко С.В. [15], Івахненкова С.В. [11], Пономаренка В.С. [13], Плєскача В.Л. [19], Пушкаря М.С. [25], Писаревську Т.А. [17], Рогача І.Ф. [27], Титаренка Г.А. [10], Ткаченко Т.І. [30], та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Формулювання цілей статті. Окремі теоретичні питання, що пов’язані з сутністю поняття інформаційна система, інформаційне середовище, автоматизована система, їх складу та функцій, видів та взаємодії, напрямів та факторів застосування у бухгалтерському обліку, впливу на методологію та організацію бухгалтерського облікового процесу вимагають розвитку. Зокрема, вимагає уточнення компонентна структура автоматизованої системи та складові, що забезпечують автоматизовану обробку даних.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Управління організаційно-економічним (соціальним) об’єктом являє собою процес, що складається із взаємопов’язаних та взаємозалежних елементів. Якщо в основу покласти системний підхід, то такими структурними елементами є:

- 1) керуюча система;
- 2) керована система;
- 3) інформаційна система [13, с. 27], [15, с. 23], [27, с. 18].

Керуюча і керована системи взаємодіють із зовнішнім середовищем. Під зовнішнім середовищем розуміємо сукупність зовнішніх умов відносно деякого суб'єкта [8, с. 50-54], [15, с. 55]. Воно є результатом діяльності деякої сукупності суб'єктів.

В економічній літературі поняття «інформаційне середовище» трактують по різному, наприклад:

- інформаційне середовище – сукупність ЕОМ, систем комп'ютерних комунікацій, баз даних, програмних комплексів і лінгвістичної однозначності, створений штучний інтелект [1, с. 15-24.];
- інформаційне середовище – сукупність технічних і програмних засобів зберігання, оброблення та передавання інформації, а також політичні, економічні та культурні чинники інформаційних процесів [19];
- інформаційне середовище – сукупність інформаційних умов існування суб'єктів (це наявність інформаційних ресурсів і їх якість, розвиненість інформаційної інфраструктури) [4, с. 50-54.];
- інформаційне середовище – інформація про внутрішні і зовнішні умови існування суб'єкта [15, с. 57].

Найбільш вдалим визначенням сутності інформаційного середовища з позиції економічного об'єкта, на думку автора, є перше визначення, що належить проф. Білусі М.Т., при умові врахування також суспільних та економічних процесів, що є чинниками інформаційного середовища.

Інформаційне середовище тісно пов'язане з інформатизацією і комп'ютеризацією.

У працях [1], [4], [14], [19], [21], [23], [24], [25], [32], визначено, що під інформатизацією розуміють сполучення термінів «інформація» і «автоматизація», що означає організований соціально-економічний і науково-технічний процес створення оптимальних умов для задоволення інформаційних потреб та інтенсифікації економіки на основі впровадження інформаційних технологій (ІТ), створення передумов до переходу в інформаційне суспільство та створення високоінтелектуальної системи обліку [25, с. 48]. А комп'ютеризація визначається як процес розвитку та впровадження комп'ютерів, що забезпечують автоматизацію інформаційних процесів та технологій.

Поняття «автоматизована система» (АС) в економічній літературі має різні визначення.

Закони України «Про захист інформації в автоматизованих системах» [22], «Про внесення змін до Закону «Про захист інформації в автоматизованих системах» [20], визначають, що автоматизована система – це система, що здійснює автоматизовану обробку даних. До її складу входять технічні засоби їх обробки (засоби обчислювальної техніки і зв'язку), а також методи і процедури обробки, програмне забезпечення.

Гужва В.М. [7] дотримується думки, що автоматизована система є сукупністю даних, обладнання, програмних засобів, персоналу, стандартів, процедур, призначених для збору, опрацювання, розподілу, зберігання, видачі (надання) інформації.

Титаренко Г.А. [10] трактує автоматизовану систему як людино-машинну систему, яка забезпечує автоматизований збір, обробку і передачу інформації, що необхідна для прийняття управлінських рішень в організаціях різного типу.

Пономаренко В.С. [13] пояснює автоматизовану систему як систему, що реалізує інформаційні технології у сфері управління за спільної роботи управлінського персоналу і комплексу технічних засобів.

В науковій економічній літературі є різні визначення поняття інформаційної системи. Основна відмінність полягає не у формальному визначенні терміну, хоча усі вони різні, а в його трактуванні.

У великому тлумачному словнику сучасної української мови [3], працях Івахненкова С.В. [11], Бутинця Ф.Ф. [12], Щедрина А.Н. [34], Румянцева М.І. [28], Губанова О.В. [6], інформаційна система трактується як *об'єкт*, який має досить складну, певним чином впорядковану внутрішню структуру, наприклад, сукупність елементів, які працюють

разом при виконанні поставленого завдання або досягненні однієї мети - виробничий процес, процес реалізації товарів, АСБО.

В ДСТУ 2941-94 [29], працях Титаренко Г.А. [10], Башуєва Л.І. [2], Мельниченко С.В. [15], Ткаченко Т.І. [30], інформаційна система трактується як *об'єкт і метод* (спосіб) організації всіх елементів у часі і просторі таким чином, що кожний з них сприяє вирішенню певних задач. Такий підхід передбачає, наприклад, координацію і синхронізацію дій персоналу, що працює над досягненням поставлених цілей.

Це має принципове значення у визначенні сутності інформаційної системи бухгалтерського обліку. Вона є і об'єктом, з одного боку, і методом обробки облікової інформації, з іншого.

Ключовим, у розумінні сутності інформаційної системи є поняття «система» (*systema* – ціле, що складається із частин, з'єднання) – це сукупність взаємопов'язаних елементів, що становлять певну цілісність, єдність, взаємодіють і взаємопов'язані між собою, мають вхід та вихід, через які система обмінюється продуктами життєдіяльності із зовнішнім середовищем; регулюються і керуються єдиним центром або органом, що працює у безперервному процесі в єдиному режимі часу [25, с. 55]. Система має мету, структуру та функції.

На основі узагальнення трактувань сутності поняття «інформаційна система», автори пропонують наступне визначення - це організована сукупність елементів, що збирає, обробляє, передає, зберігає та надає дані (показники) із застосуванням певних методів і способів організації її елементів у часі і просторі із забезпеченням пам'яті і маніпулювання інформацією для вирішення певних управлінських задач.

Абдикеев Н.М., Данько Т.П., Ильдеменов С.В., Киселев А.Д. [26] визначають вимоги які повинні висуватись до ІС, щоб вона могла виконувати свої функції:

- функціональна повнота;
- достовірність інформації, складовими якої є релевантність, толерантність, репрезентативність;
- забезпечення надійного захисту інформації;
- цілісність;
- актуальність;
- надійність.

У зв'язку з існуванням необхідності прийняття управлінських рішень, формується управлінська інформація. У прийнятті управлінських рішень, в умовах невизначеності і ризику, допомагають управлінські інформаційні системи (УІС), що знаходять застосування у бізнесі. Їх можливості і характеристика описані у працях Мельниченко С.В. [15], Грабаурова В.А. [5].

УІС формують інформаційну систему управління підприємством. Як зазначають Пінчук Н.С., Галузинський Г.П., Орленко Н.С. [18] під такою системою слід розуміти операційне середовище, яке здатне надати менеджерам і спеціалістам актуальну і достовірну інформацію про всі бізнес-процеси підприємства, яка необхідна для планування операцій, їх виконання, реєстрації й аналізу. Тобто – це система, яка описує повний ринковий цикл підприємства, від планування діяльності до аналізу її результатів.

У обліково-контрольній та аналітичній роботі УІС забезпечують:

- реалізацію облікової політики;
- контроль за рухом засобів;
- відстеження руху товарно-матеріальних потоків;
- оперативне визначення дебіторської та кредиторської заборгованості;
- контроль за виконанням договорів, планів, кошторисів;
- фінансову дисципліну;
- оперативне отримання набору документів - звітності (оперативної, фінансової, податкової, статистичної).

ІС структурно поділяються на складові частини - підсистеми (елементи системи). Відносини елементів системи створюють структуру (архітектуру) інформаційної системи. Вони вбирають в себе особливості структури управління, схеми управлінських цілей, функціональні та предметні технології [12, с. 101], [25, с.31-32].

Структуризація відноситься до розуміння системи як певним чином структурованого об'єкту.

Разом з цим ІС містить компоненти які характеризують її як метод чи спосіб організації її елементів у часі і просторі. Пономаренко В.С. [13], Пушкар М.С. [25] до них відносять:

- 5) інформацію;
- 6) системи обробки інформації;
- 7) внутрішні і зовнішні канали зв'язку.

Автори пропонують доповнити компонентну структуру ІС, що характеризує ІС як метод, - це наступна компонента:

8) елементи методу (способи) предметних ділянок управління. Наприклад: електронне документування, автоматизація процесу інвентаризації, оцінка, калькулювання в АСБО, рахунки та подвійний запис в АСБО, складання звітів в АСБО тощо.

ІС характеризуються наявністю функціональної та забезпечуючої частин (табл.1) [31, с. 8], [17, с. 32-33], [27, с. 38], [33, с. 13-17].

Таблиця 1

Складові ІС, що забезпечують автоматизовану обробку даних

Інформаційна система			
Функціональна частина		Забезпечуюча частина	
Модель управління (метод)	системи об'єктом	Організаційна компонента	Системи обробки даних (види забезпечення)
<ul style="list-style-type: none"> • Функціональні підсистеми • Функціональні завдання (комплекс задач, задачі) • Функціональні модулі • Моделі та алгоритми 		<ul style="list-style-type: none"> • Організаційна структура підприємства • Персонал (штати, посадові інструкції) 	<ul style="list-style-type: none"> • Технічне • Інформаційне • Технологічне • Математичне • Організаційне • Правове • Інші види

За умов розподіленої обробки даних, в АСБО, що є складовою частиною автоматизованої системи управління підприємством (АСУП), функціонування АСБО забезпечується персоналом бухгалтерії та інших структурних підрозділів (магазинів, складів, цехів і т. ін.) у яких здійснюються і оформлюються господарські операції. В процесі функціонування АСБО відбувається взаємодія різних підрозділів, роль яких у виконанні функцій бухгалтерського обліку різна.

Функціональні завдання вирішуються на рівні комплексів задач та окремих задач [27, с.38].

Наприклад, виходячи із функціональної структури, бухгалтерський облік у бухгалтерії підприємства ведеться по ділянках бухгалтерського обліку (облік праці і розрахунків з оплати праці, облік запасів і т. ін.). Ділянки бухгалтерського обліку є комплексами задач бухгалтерського обліку – це перший рівень функціональної структури. Функціональна структура комплексу задач буде складатись із задач (нарахування оплати праці, розрахунки утримань) – це другий рівень функціональної структури. Задача у свою чергу поділяється на підзадачі (розрахунок податку на доходи фізичних осіб, розрахунок

утримань на соціальне і пенсійне страхування і т. ін.) – це третій рівень функціональної структури. Підзадачі, у свою чергу, складаються з функціональних модулів (сума, що оподатковується множить на коефіцієнт) – це четвертий рівень функціональної структури [31, с. 8].

Автоматизовані інформаційні системи і технології утворюють для обліковця інтерактивне інформаційне середовище, що синтезується з наступних компонент:

- облікова інформація;
- обчислювальна техніка;
- телекомунікації (засоби зв'язку).

Автори пропонують додати ще дві компоненти інтерактивного середовища облікового працівника:

- елементи методу бухгалтерського обліку;
- принципи бухгалтерського обліку.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. АСУП відіграють значну роль в сучасних підприємствах. Вони безпосередньо впливають на планування і прийняття управлінських рішень, номенклатуру і технологію виробництва та реалізації продукції (товарів) і послуг.

АСБО характеризується тим, що в ній ми можемо виявити елементи системи (документи, реєстри, план рахунків, подвійний запис, звітність) та їх зв'язки. Організаційна мета визначає кількість елементів та їх зв'язків для досягнення певного результату в системі первинного обліку, поточного обліку і узагальнюючого обліку, тобто виконання певних управлінських функцій.

Список використаних джерел:

1. Білуха М. Теоретичні та методологічні засади електронного обліку господарської діяльності // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. - № 12. – с. 15-24.
2. Бушуева Л.И. Проблемы внедрения корпоративных информационных систем : [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу : www.koet.syktsu.ru.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови [уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел] - К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. - 1440 с.
4. Винарик Л.С. Информатизация в аспекте социальной трансформации общества. – Донецк, 2004. – 271 с.
5. Грабауров В.А. Информационные технологии для менеджеров. – М. : Финансы и статистика, 2001. – 368 с.
6. Губанова О.В. Управление, прогнозирование, информационные технологии в сервисной деятельности / Губанова О.В., Новгородцев Т.Ю., Чупров С.В. – Иркутск : Изд-во ИГЭА, 2001. – Ч 4. - 286 с.
7. Гужва В.М. Інформаційні системи і технології на підприємствах. – К. : КНЕУ, 2001. – 400 с.
8. Информационные системы. - // Информационное общество. – 2001. – Вып. 5. – с. 50-54.
9. Информационные технологии управления: приложения в экономике и управлении / Под ред. Ю.Г.Лысенко. – Донецк: ООО «Юго-Восток.Лтд», 2004. – Кн. 6. – 377 с.
10. Информационные технологии управления / Под. ред.. Г.А.Титоренко. – М. : Юнити, 2003. – 439 с.
11. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посіб. [для студ. вищ. учб. закл.] – К. : Знання-Прес, 2003. – 349 с.
12. Інформаційні системи бухгалтерського обліку / [підручник для студ. вищ. навч. закл. спеціальності 7.050106 “Облік і аудит”] / Ф.Ф.Бутинець, С.В.Івахненко, Т.В.Давидюк, Т.В.Шахрайчук. За редакцією проф.Ф.Ф.Бутинця. – Житомир : ПП “Рута”, 2002. – 544 с.

13. Інформаційні системи і технології в економіці / [посібник для студ. вищ. навч. закл.] / За ред. д.е.н., проф. В.С.Пономаренка. - К. : Видавничий центр "Академія", 2002. – 544 с.
14. Кабушкин Н.И. Менеджмент туризма. – Минск : БГЭУ, 1999. – 644 с.
15. Мельниченко С.В. Інформаційні технології в туризмі: теорія, методологія, практика : Монографія. – К. : Київ. Нац. Торг.-екон. ун-т, 2007. – 493 с.
16. Основи інформаційних систем : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Ситник В.Ф., Писаревська Т.А., Єрьоміна Н.В., Краєва О.С. – Вид. 2-ге, перероб. і доп. - К. : КНЕУ, 2001. – 420 с.
17. Писаревська Т.А. Інформаційні системи обліку та аудиту : [навч. посіб.] – К. : КНЕУ, 2004. – 369 с.
18. Пінчук Н.С. Інформаційні системи і технології в маркетингу / Пінчук Н.С., Галузинський Г.П., Орленко Н.С. –К. : КНЕУ, 2003. – 352 с.
19. Плєскач В.Л. Інформаційні технології та системи / Плєскач В.Л., Рогушина Ю.В., Кустова Н.П. [підруч.] – К. : Книга, 2004. – 520 с.
20. Про внесення змін до Закону України «Про захист інформації в автоматизованих системах» : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 32.
21. Про внесення змін до Закону України «Про Національну програму інформатизації» : Закон України від 13.09.2001 № 2684 // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - №1.
22. Про захист інформації в автоматизованих системах : Закон України // Відомості Верховної Ради України. – 1994. - № 31.
23. Про концепцію Національної програми інформатизації : Закон України (75/98-ВР від 04.02.98) // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 27-28.
24. Про Національну програму інформатизації : Закон України (74/98-ВР від 04.02.98) // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 27-28.
25. Пушкар М.С. Створення інтелектуальної системи обліку : Монографія. – Тернопіль : Карт-бланш, 2007. – 152 с.
26. Реинжиниринг бизнес процессов. Полный курс МВА / [Абдикеев Н.М., Данько Т.П., Ильдеменов С.В., Киселев А.Д.] – М. : ЭКСМО, 2005. – 592 с.
27. Рогач І.Ф. Інформаційні системи у фінансово-кредитних установах / Рогач І.Ф., Сендзюк М.А., Антонюк В.А. [навч. посіб.] – 2-ге вид., перероб. і доп. - К.: КНЕУ, 2001. – 239 с.
28. Румянцев М.И. Информационные системы и технологи предприятия. – Павлодар, 2004. – 331 с.
29. Системи обробки інформації. Розроблення систем. Терміни і визначення : ДСТУ 2941—94. – (Національний стандарт України).
30. Ткаченко Т.І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу : Монографія. – К. : Київ. Нац. Торг.-екон. ун-т, 2006. – 537 с.
31. Умнова Е.А. Системы автоматизированной обработки учетной информации / Умнова Е.А., Шакиров М.А. – М. : Финансы и статистика, 1988. – 271 с.
32. Хотунцев Ю.Л. О понятиях материальные и информационные технологи : [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу : www.liveinternet.ru/click.
33. Шквір В.Д. Інформаційні системи і технології в обліку : [навч. посібник для студ. вищ. учб. закл.] / Шквір В.Д., Загородній А.Г., Височан О.С. – Львів : Видавництво національного університету «Львівська політехніка», 2003. – 268 с.
34. Щєдрин А.Н. Электронные информационные ресурсы в информационной экономике. – Донецк, 2003. – 231 с.
35. Экономическая информатика / Под ред. В.В.Евдокимова. – М. : СПб., 1997. – 592 с.